ހެކީންގެ ހެކިބަސް

ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު

އަލިއަޅުވާލާނެ މައިގަނޑު ބައިތައް

ހެކިބަސް ނެގުމުގެ މަރުހަލާތައް

❖ އެގްޒެމިނޭޝަން

- ލީޑިންގ ސުވާލު
- ހަނދާން ތާޒާ ކުރުން
- އެއްބާރުލުން ނުދޭ ހެކިން

❖ ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަނާ

- ލީޑިންގ ސުވާލު
- ނުކުރެވޭ ސުވާލު އަދި ޖަވާބުދޭން ނުޖެހޭ ސުވާލު
- ތަޢާރުޟުވާ ބަޔާން ހުށަހެޅުން
- ދުއްތަހަމަނު ސިޔާ ސުވާލު ނުކުރެވޭ ހާލަތް
- ޕަދުލުވުރިހަން

❖ ރީ-އެގްޒެމިނޭޝަން

ހެކިބަހާ ގުޅޭ އެހެނިހެން އުސޫލުތައް

- ހެކިން ހާޟިރުކުރުން
- ސުވާލު ކުރުމުގެ އުސޫލުތައް ކަނޑައެޅުން
- ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ހެކިންގެ ހެކިބަސް
- ތަރުޖަމާ އިދާރާގެ އެހީތެރިކަން

ހުރިބަސް ސުދުދުގެ މަރުރާގާތަށް

ހެކިބަސް ނެގުމުގެ މަރުޙަލާތައް

ހެކިބަސް ނެގުމުގެ މަރުޙަލާތައް ލިޔެވުނު ފުރަތަމަ ޤާނޫނަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (12/2016)

ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 147 ވަނަ މާއްދާ:

1. އެގްޒެމިނޭޝަން-އިން-ޗީފް
2. ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަން
3. ރީ-އެގްޒެމިނޭޝަން

ސުވާލުކުރުމުގެ މަރުޙަލާތައް- ކްލާސްރޫމު

97 ވަނަ މާއްދާ:

- ހިފަހަށް ދާ މިހުންނަ ސުވާލުކުރުމުގެ މަރުޙަލާތަކަކީ:

1. އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާ؛

2. ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާ؛

3. ރީ-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާ.

އެގްޒެމިނޭޝަން

މާއްދާ 98

"ހެކިބަސް ނެގުމުގެ ފުރަތަމަ މަރުޙަލާއަކީ، އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާއެވެ. އެ މަރުޙަލާއަކީ، އެ ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ހެކިބަސް ދިނުމަށް ހުށަހެޅި ފަރާތުން، އޭނާ ހުށަހެޅި ދަޢުވާއާގުޅޭ، އަދި އެ ދަޢުވާއަށް ފަހިވާ ގޮތަށް ނުވަތަ ވާގިވެރިވާ ގޮތަށްހުރި ކަންކަމުގައި ހެކިބަސް ދިނުމަށް އެފަރާތަށް ފުރުޞަތު ދެވޭ މަރުޙަލާއެވެ."

- 27 ވަނަ މާއްދާ: "އެގްޒެމިންކުރުން" އަކީ ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ ހުށަހެޅި ފަރާތުން ސުވާލު ކުރުމެވެ.

- މި މަރުޙަލާއަށް ޑިރެކްޓް އެގްޒެމިނޭޝަން ނުވަތަ އެގްޒެމިނޭޝަން އިން ޗީފް ކިޔައިއުޅޭ.

އެގްޒެމިނޭޝަންގައި ނުކުރެވޭ ސުވާލު

(1) ލީޑިންގ ސުވާލު

އާންމު އުސޫލު: އެގްޒެމިނޭޝަންގައި ލީޑިންގ ސުވާލު ނުކުރެވޭނެއެވެ.

ލީޑިންގ ސުވާލަކީ ކޮބާ؟

32 ވަނަ މާއްދާ: "ލީޑިންގ ސުވާލު" އަކީ ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ ސުވާލު ކުރެވޭ ހިނދު، ކުރެވޭ ސުވާލަށް ހޯދުމަށް އެދޭ ޖަވާބުވެސް އެ ސުވާލުން ދޭހަވެގެންދާ ގޮތަށް ކުރެވޭ/ތަރުތީބުކުރެވޭ ސުވާލެވެ.

މިސާލު: އޭނާ ގަޑި ވަގަށް ނެގިތަ؟

(2) މައުސަލައާ ނުގުޅޭ ސުވާލު

ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ ކުރާ ސުވާލަކީ މައުސަލައާ ގުޅުންހުރި، އަދި އޭނާގެ ކިބައިން ސާފުކުރަން އެދި ޖެހޭނެ ކަންކަމުގެ ތާރީޚާގެ ޙާދިސާގައި ކުރާ ސުވާލުކަމުގައި ވާންޖެހޭނެއެވެ.

(3) އިތުރުކަމަށް ބުނާ ހެކި

މިހާރު ބުނި ބުނުމުގެ ތެދުކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ހެކިބަސް ހޯދުމަށް ސުވާލެއް ނުކުރެވޭނެ. ނަމަވެސް، އެ ސުވާލުގެ މަޤްޞަދަކީ މިހާރު ބުނި ބުނުމުގެ ތެދުކަން ސާބިތުކޮށްދިނުން ނޫން ކުރުމުގައިވާނަމަ އެ ސުވާލު ކުރެވޭނެ.

މިސާލު: މީހެއްގެ މައްޗަށް އިންޒާރުދީ ބުރުހާނުކުރުމުގެ ދައުވާ ކޯޓުގައިވާ މައުސަލައެއްގައި މުއްދަތު އިންޒާރު ދިން އަޑު އިތުރު ކަމަށް ހެކިބަސް ދެވޭނެއެވެ.

(4) ޝަރުތު

ހެއްސަ ބައްލަވައި ނުވަތަ ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ފުރަތަމަ ނުކުތް ހެކިބަސް ކުރިމަތިން އެ ފަހަރު ގޮތުގައި ނޫނީ މިހާރު ސުވާލުގެ ނުކުތާވުންއެވެ. ނަމަވެސް، މީހެއްގެ ޝަރީޢަތް ފަސްކުރި ނުވަތަ ކަންތައްތަކުން އަދި އިތުރު ގޮތްކަން ނުވަތަ ކަމެއްކަން ނުގުޅޭ ދާނެއެވެ ކުރިމަތިން ސުވާލު ކުރިމަތިފަދައިވެއެވެ.

މިސާލު: ފެނުނަ ފެނުމަކީ މީހެއްގެ އުޅުން ހިތާ ވަގުތެއް ދުށްވާތަކުން ހިޔާލު ހިސާބެއް ބޭނުންކުރެވޭތޯ؟ އެމީހަކު ދުއްވާލައި ދިޔައީ ހިޔާ ބާރަކަށްތޯ؟

ޕީރިންގ ސުވާލު ނުކުތުވުމުގެ އުސޫލު

- 'ޕީރިންގ' ނުކުތުވުމުގެ އުސޫލު ބިނާވެގެންވަނީ އަދިއްޔަ ހެއްކާ މިހާ ސުވާލުކުރުމުގައި މައްސަލައިގައި ސުވާލު އުޅުދިޔައިވާ ކަންތައްތަ ގެޔެ ގޮތުން ހިފަސް ދޫވާގެ ކިބައިން މިހާ ބޭނުންވާ ޖަވާބު އުޅުޔޮ ގޮތަށް ސުވާލު ނުކުތުމުގެ މައްސަލަތަ.

- ހަމަގޮތައި ޕީރިންގ ސުވާލު ނުކުތުވުމުގެ އުސޫލު ބިނާވެގެން ވަނީ ނުގޮތައި ހިންނަން ޖައިދިނުމުގެ މައްސަލަތަ.

ލީޑިންގ ސުވާލު - އިސްތިސްނާ

މާއްދާ 104

އާންމު އުސޫލަކީ އެގްޒަމިނޭޝަންގައި ލީޑިންގ ސުވާލު ނުކުރެވުން ނަމަވެސް، އެ މަރުޙަލާގައި ލީޑިންގ ސުވާލު ކުރެވޭނެ ހާލަތްތަކެއް ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވޭ؛

✓ (1) 105 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން <u>އެއްބަސްވުމުން ނުޖެހޭ ހެއްކެއް ދީ ކުރުމަށް</u> ކުރެވޭ ސުވާލު

✓ (2) ހެކިބަހާ ސީދާ ނުގުޅޭ، <u>ހެކިބަހުގެ އިބްތިދާއީ ކަމަކާ ގުޅޭ</u> ސުވާލު

✓ (3) ވަކީލުގެ ހާޒިރުގައި ސުވާލު ކުރެވޭއިރު އެ <u>ސުވާލަކީ އިޢުތިރާޒު ކޮށްފައި ނުވުން</u>

✓ (4) މައްސަލާގައި <u>ސުވާލު އުފެދިފައިވާ ކަމަކާ ގުޅޭ ސުވާލަކަށް ނުވުން</u>

✓ (5) ތަޢުލީމަން/ތަޖުރިބާއަން/ތަމްރީނަން/ޢިލްމަން ބިނާކޮށް، <u>މައްސަލައާ ގުޅޭ ރައުޔެއް ހޯދުމަށް</u>
ކުރެވޭ ސުވާލު

ހަނދާން ތާޒާކުރުން

މާއްދާ 103

- ޒިޔާރަތް ދާ މީހުންނަށް އިންސާފުން.
- ތަފާތު ސަރަޙައްދަކުން ޝަރީޢަތް ބައެއް ފަރަކު ދިމާވަނީގެންދާ — އެ ސަރަޙައްދަކުގައި ޒިޔާރަތް ނަގާ މަރުހަބާ އަންނައިރު ޒިޔާރަތް ހަނދާން ބަލިހަށިވާ ގޮތްވޭ.
- ޝަރީޢަތުން ބަދަލުގައި ހަނދާން ތާޒާ ކުރުމަށް ބަދަލު ބެލުންފަދަ ކަންކަން މަނައެއް ނުވޭ.
- ހަނދާން ތާޒާ ކުރުމުގެ ގޮތުން ޝަރީޢަތުގައި މިގެ ފަހުން ބަދަލުން ބެލިދާން.

- <u>ޖަނަވާރު މަޖާކުރުމަށްޓަކައި ވިހުމުގައި ބެލުމުގެ ހުއްދަ ދިނުމަށް ކޮޅުން ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ</u>

<u>ކަންކަން:</u>

(1) އެ ވިހުމެއް <u>ނުބަލައި</u>، އެ ވަޒީފާއަކާ ނުވަތަ ބަޔަކާ ބޭރުގެމުން އަމިއްލައަށް ޖަނަވާރު

މަޖާކުރުވިދާނުކަން ނުވަތަ ނޫން ކަން؛

(2) ރިޔަބަސް ކޮށް މިހާ ބަޔަން ބޭނުންވާ ލިޔުމަކީ އަސްލިހިވި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް އޮތް

ލިޔުމަކަށްވުން؛

(i) އެ ލިޔުމުގައި ކަންކަން ބަލާނެކަމުގެތެރިއާ އޮތްކަމާ ޖަނަވާރުގައި އެކަން ރިޢާޔަތްކުރުން؛ އަދި

(ii) އެ ލިޔުމުގައި ކަންކަން ބަލާނެކަންކަމުގައިވެސް ރަގަޅުކަމުގެ، ލިޔުމުން ބަލާނެ ކޮށި އިރު

ބަޔާންކޮށްފައިވުން.

s. 139 Criminal Justice Act 2003

Use of documents to refresh memory

(1) A person giving oral evidence in criminal proceedings about any matter may, at any stage in the course of doing so, refresh his memory of it from a document made or verified by him at an earlier time if –

(a) he states in his oral evidence that the document records his recollection of the matter at that **earlier time**, and

(b) his recollection of the matter is likely to have been significantly **better** at that time than it is at the time of his oral evidence.

- އިނގިރޭސިވިލާތުގެ މި އުސޫލާ ރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ހަނދާން ތާޒާ ކުރުމާ ގުޅޭ އުސޫލާ ދާދި އެއްގޮތް.

ހެކިބަސް| މާއްދާ 103

އެއްބާރުލުން ނުދޭ ހެލީން

މާއްދާ 105

- މިއީ ހުސްބަހިރު ފިޔަވަޅުތައް އައް ފަރަ، ނަމަވެސް އެއަކުވެރި ކުޑަ ބާރީގައެއް ހިމެނޭ އުސޫލުތަކެވެ.
- އަންނަނިވި ބާވަތްތަކުގައި އެކުވެރިންކުރުމުގެ މަސްރަހާގައި ސަމާލު ކުރާ އުސޫލުގެ ބަދަލުގައި ކުރުމަށް-
އެކުވެރިންނަށްގައި ސަމާލު ކުރާ އުސޫލުން ސަމާލު ކުރުވިދާން - ކިޔާގެ ހުށަހަޅާށެވެ

(1) ހުއްކައްގެ ޗުއްޓީގައި ހުރަހެއް ފަރާތަކުން ފަހި ނުވާ ޗުއްޓެއް ހޯދިފައި ދިނުން.

(2) ކަނޑައެޅިގެން އޮންނަ ކަމަކު ބޭފުޅާ މައުލޫމާތެއް ދިނުމުގައި އެއްބާރުލުން ނުދޭ ކަމަށް، ނުވަތަ

ބުނު ނިކަމެތިކަމުގައި ހެޔޮބަސް ދިނުމަށް ފަސޭހަކޮށްދިނުމަށް ކަމަށް، ނުވަތަ

ބުނު ނިކަމެތިކަމުގައި ހެޔޮބަސް ދިނުމަށް ކުރަންވާ ވަރަށް މަސައްކަތެއް ނުކުރާ ކަމަށް ހިތާމަ ފާޅުކުރުން.

(3) ހެޔޮބަސް ދޭ ކަމެއްގައި ދިމާ ނުވާ ދީ ވާހަކައެއް ބުނުން.

ކްރޯސް-އެގްޒެމިނޭޝަން

މާއްދާ 99

(ނ) ހެކިބަސް ދޭ މީހަކު ކްރޯސް-އެގްޒެމިނޭޝަންކުރެވޭނީ އޭނާ އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުހަލާގައި އޭނާ ދިން ހެކިބަހުގައި ހިމެނުނު ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން އެކަންކަމެވެ.

20 ވަނަ މާއްދާ: "ކްރޯސް-އެގްޒެމިނޭޝަން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހާ، ހެކިބަސް ދޭ މީހެއްގެ ގޮތުގައި އޭނާ ހާޒިރުކުރި ފަރާތުން ސުވާލުކުރުން ނިމުމުން، އެ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އަނެއް ފަރާތުން ނުވަތަ ފަރާތްތަކުން، އެ ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ދިން ހެކިބަހުގެ މައްޗަށް އޭނާއާ ސުވާލުކުރުމެވެ. ނުވަތަ އެ މަރުހަލާގައި އޭނާއާ އެފަދައިން ކުރެވޭ ސުވާލުތަކެވެ.

ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަން

މާއްދާ 99

- ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަންގެ ބޭނުން:

1. ދިފާޢުގެ ކޭސްއަށް ބާރުދިނުން ހެކި ހޯދުން؛

2. އަނެއް ފަރާތުގެ ކޭސް ބަލިކަށި ކުރުމަށްޓަކައި، ހެކިބަސް ދިން މީހާގެ ހެކިބަހުގައި ޝައްކު އުފެއްދުން ނުވަތަ ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ ހެކިބަހާއި އޭނާއަށް އިތުބާރު ކުރެވޭ މިންވަރުގެ މައްޗަށް (ކްރެޑިބިލިޓީއަށް) ޑައުނުކުރުން؛ އަދި

3. ދެބަސްވުން އުފެދިފައިވާ ހެއްކަން ޑައުނުކުރުން.

ކްރޯސް-އެގްޒެމިނޭޝަންގައި ލީޑިންގ ސުވާލު

މާއްދާ 108

އާންމު އުސޫލަކީ މި މަރުޙަލާގައި ލީޑިންގ ސުވާލު ކުރުމެވެ. ނަމަވެސް މިއީ މުޅިގޮތަކަށް ލިބިދީފައި އޮންނަ އުސޫލެއް ނޫނެވެ.

ކޯޓުން މަނާ ނުކުރާހާ ހިނދަކު ކްރޯސް-އެގްޒެމިނޭޝަންގައި ލީޑިންގ ސުވާލު ކުރެވޭނެއެވެ.

ކޯޓަށް މަނާ ކުރެވޭނީ ބާވަތުގެ ކޮބާ؟ - 108 (ށ) - ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަން؛

(1) އެގްޒެމިނޭޝަންގައި، އޭނާ ހެކިއެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ހަސްތަކަށް ބުރި ނުވާ ގޮތަށް ވާހަކަ ދައްކާލުމުން.

(2) ކްރޯސް-އެގްޒެމިނޭޝަނަކީ މީހާގެ މަސްލަހަތާއި ހެކިބަސް ދީ މީހާގެ މަސްލަހަތު އެއްގޮތްވުން.

(3) ކްރޯސް—އެގްޒެމިންކުރާ ފަރާތާއި ހެކިބަސް ދީ މީހާ ރަހުމަތްތެރިވާކަން ފާހަގަވުން.

(4) ހެކިބަސް ދީ މީހާގެ އުމުރާއި، އޭނާގެ ހުރި ނަފްސާނީ/ޖިސްމާނީ/އިލްމީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއްގެ ސަބަބުން އޭނާ ދީ ހެކިބަހަށް އަސަރުކޮށްފާނެ ކަމަށް ފާހަގަވުން.

ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަންގައި ނުކުރެވޭނެ ސުވާލާއި، ޖަވާބުދޭން ނުޖެހުން

މާއްދާ 107

ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަންގައި ވަކި ސުވާލެއް ކުރުން ނުވަތަ ވަކި ސުވާލަކަށް ޖަވާބުދިނުން ހުއްޓުވުމުގެ ބާރު ޤާނޫނުން ލިބިދީފައި އެބައޮތެވެ.

އެ ފަދައިން ކޯޓަށް އަމުރު ކުރެވިދާނީ ހާލަތްތަކަކީ؛

(1) ހަޤީޤަތް އޭގެ ގޮތަށް ކުރާ ސުވާލަކަށްވުން.

(2) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ކުށެއްކުރުވުމަށް/ބިރުގެންނެވުމަށް/ހިތްހަމަނަވަސްކުރުވުމަށް/ކުޑައިހީސްކުރުވުމަށް ކުރާ ސުވާލަކަށްވުން.

(3) ހެކިބަސް ދޭ ކަމަކާ ގުޅުމެއް ނެތް ސުވާލަކަށްވުން.

107 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) – ސުވާލުކުރުމުގައި ޖަވާބުދޭން ފުރުސަތު ނުދީ ސުވާލު ތަކުރާރު ކުރުމަކީ ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ކުށެއްކުރުވުމަށް/ބިރުގެންނެވުމަށް/ހިތްހަމަނަވަސްކުރުވުމަށް/ކުޑައިހީސްކުރުވުމަށް ކުރާ ކަމެއް ކަމަށް ބެލެވިދާނެ.

ކޯސް-އެޑިޔުކޭޝަނުގައި ނުކުރެވޭ ސަލާމަތީ ބަޔަކާއި ގުޅޭ ނަގާއިރުން...

މާއްދާ 107

- <u>މި މާއްދާގެ ދަށުން ގާޒީ ނިންމާއިރު ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަން:</u>

(1) ހިޟާނަތް ދޭ މީހާގެ އުމުރު.

(2) ހިޟާނަތް ދޭ މީހާގެ ޝަޚްޞިއްޔަތާއި ތަޢުލީމާއި މިޒާޖު.

(3) ހިޟާނަތް ދޭ މީހާ އެއްބާރުލުން ދެމުންދާ މިންވަރު.

(4) ނަފްސާނީ/ޖިސްމާނީ/އިލްމީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއް ހުރިތޯ.

ތަޢާރުޟުވާ ބަޔާން ހުށަހެޅުން

މާއްދާ 111

ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަންގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ ހެކިބަހާ ގުޅިގެން، ހެކި ހުށަހަޅުމުގެ ފުރުސަތު އޮވޭ. އެގޮތުން؛

(1) ދައްކަމުންދާ ވާހަކައާ **ދިމާނުވާގޮތަށް** އޭނާ އެހެން ވާހަކައެއް ދައްކާފައި <u>އޮތްކަން ލިޔުމުން</u> ނުވަތަ <u>އެނޫންވެސް ގޮތަކުން ރެކޯޑުކުރެވިފައި</u> އޮތްކަމުގައިވާނަމަ، އެކަން އެ ވަގުތު ހުށަހަޅައި، ކޯޓުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނެވިދާނެއެވެ.

(2) ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ދައްކާ ވާހަކައާ **އިދިކޮޅަށް** ނުވަތަ އެ ވާހަކައާ **ދިމާނުވާގޮތަށް** ހަމަ އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން <u>އެހެން މީހަކު ދައްކާފައިވާ ވާހަކައެއް ލިޔުމެއްގައި ނުވަތަ އެނޫންވެސް</u> <u>ގޮތަކުން ރެކޯޑުކުރެވިފައިވާނަމަ</u>، އެކަން އެ ވަގުތު ހުށަހަޅައި، ކޯޓުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނެވިދާނެއެވެ.

މުއްތަހަމުން ސީދާ ސުވާލު ނުކުރުން

މާއްދާ 101

އާންމު އުސޫލަކީ، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ހެކިން ސުވާލުކުރުމުގެ ހައްޤު މުއްތަހަމަށް ލިބިފައި އޮތުން.

ނަމަވެސް، ޚާއްސަ ބާވަތްތަކުގައި މި ހައްޤު ކޮންޓްރޯލް ވަރަކަށް ހިފެހެއްޓިފައިވާ.

101 ވަނަ މާއްދާ – އަންނަނިވި ފަރާތްތަކާ ސުވާލު ކުރުމުގައި ވަކީލު ނުލައި ފަނޑިޔާރު ދޫކޮށްނުލާނެއެވެ.

(1) ޖިންސީ ކުށްތަކުގައި އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތްތަކާއި؛

(2) ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ކުޑަކުދިން.

މި އުސޫލާ އެއްގޮތް އުސޫލެއް އިނގިރޭސިވިލާތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އެގޮތުން؛

Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999 ގެ ދަށުން މުއްތަހަމުގެ ސީދާ ކްރޮސް-އެގްޒަމިނޭޝަނުގެ ހައްގަށް 3 އިސްތިސްނާއެއް ބަޔާންކޮށްފައި އެވެ. (1) ޖިންސީކުށުގެ މައްސަލަތަކުގެ އަނިޔާ ލިބުނު މީހުން (ސ. 34) (2) ވިކްޓިމް ކުޑަކުދިން؛ އަދި (3) ހިމާޔަތްތެރި ކުޑަކުދިން (ސ. 35)

ނުލިބަސް ދޫ ޖީރާގެ އަދުލުވެރިކަމާއެދު ސުވާލު

މާއްދާ 110

މައްސަލައިގެ ހަސްމަކަށް، ނުލިބަސް ދޫ ޖީރާގެ އަދުލުވެރިކަމާއެދު ސުވާލުވެއްދައިދިނަމަ، <u>ނުލިބަސް ދޫ ވެރާއްމެގެ އަދުލުވެރިކަމާއެދު ކޮޅުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަނީވާނެ.</u> އަދި މި ވެދަލިން ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގައި ކޮޅުން ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނީ ކަންކަން؛

(1) ނުލިބަސް ދޫ ވެރާއްމެގެ ނުލިބަސް ދިނުމުގެ އަދުލުވެރިކަމާއެދު <u>ސުވާލުވެއްދައިދިނަ ކޮޅަށް ހުރަހަށްވެއިވާ ސަބަބުތަކެއް އެ ގޮތުގައިވިން ހުރިކަން</u> ނުވަތަ ނެތްކަން؛

(2) ނުލިބަސް ދޫ ވެރާއްމުން <u>ކޮންވެއިވާ އަމަލާ</u> ނުލިބަސް ދިނުމުގެ <u>އަދުލުވެރިކަން ގެއްލޭވަރު އަމަލެއްކަން</u> ނުވަތަ ދޫނުކަން؛

(3) ނުލިބަސް ދިނުމުގެ އަދުލުވެރިކަން ގެއްލޭވަރު އަމަލެއް ކޮންވެއިވާނަމަ <u>އެ އަމަލުކޮންވެއިވާ ވަގުތުއި ނުލިބަސް ދޫ ވާދީއާ ހިނގާވެއިވާ ވަގުތުއި، އެ ދެމެދުގައި ހޭދަވެވެއިވާ ވަގުތު؛</u>

ޢަދުލުވެރިކަމާމެދު ސުވާލު...

(4) ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ގެއްލޭފަދަ ޢަމަލެއް ކޮށްފައިވާނަމަ އެ ޢަމަލުގެ ބާވަތާއި ހެކިބަސް ދޭ މައްސަލައިގެ ބާވަތާ ގުޅުންހުރި މިންވަރު؛

(5) ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ގެއްލޭފަދަ ޢަމަލު ތަކުރާރުކޮށްފައިވާނަމަ، އެފަދައިން ތަކުރާރުކޮށްފައިވާ މިންވަރު؛

(6) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުގެ އިންސާފުވެރިކަމާއި ތެދުވެރިކަމަށް ބާރުދޭ ކަމަށް ކޮޅަށް ހުރަހެޅިފައިވާ ކަމެއްވާނަމަ އެކަން.

ރީ-އެގްޒެމިނޭޝަން...

މާއްދާ 100

- 17 ވަނަ މާއްދާ – ރީ-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުހަލާއަކީ، މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކޮށް ނިމުމުން، އޭނާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ފަރާތުން އޭނާއާ އަލުން ސުވާލުކުރުމުގެ މަރުހަލާއެވެ.

- އެ މަރުހަލާއަކީ، ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރާ މަރުހަލާގައި އަނެއް ފަރާތުން ކުރާ ސުވާލެއްގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ ހެކިބަސް ދޭ މީހާ އެ ސުވާލުތަކަށް ދޭ ޖަވާބުގެ ސަބަބުން އޭނާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ފަރާތުން މައްސަލާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމަށް ފަހިނުވާ ކަމެއް ނުވަތަ ސުވާލުއުފެދޭ ކަމެއް ދެކުވެރިވެއްޖެނަމަ، އެކަމެއް އިތުރަށް ސާފުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން، އެކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ސުވާލުކުރުމަށް ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ހުށަހެޅި ފަރާތަށް ފުރުސަތު ދެވޭ މަރުހަލާއެވެ.

ޕީ-އެމްޖިނޭޝަން

މާއްދާ 100

- ޕީ-އެމްޖިނޭޝަންގައި ހިނގާނީ އެމްޖިނޭޝަންގައި ހިނގާ އުސޫލުތަކެވެ.
- މި މަޢުރަޒާގައި ޕީޖިންގ ސުވާލު ކުރުން ހުއްދައެއް ނުވާނެއެވެ.
- 104 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ހުއްދަވާ ހާލަތްތަކުގައި ޕީޖިންސ ސުވާލު ކުރެވިދާނެއެވެ.

ރީ-އެގްޒެމިނޭޝަން...

މާއްދާ 100

<u>ރީ-އެގްޒެމިނޭޝަންގެ މަޤްޞަދު</u>

Chanan Singh v State of Haryana (1971) (3) SCC 406

“the purpose of re-examination is explaining any part of the cross-examination which is capable of being construed unfavorably to the party for whom he has given evidence-in-chief.”

- ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަނގައި ސުވާލު އުފެދޭ ކަމެއް ގުޅުވިދާއްޖެނަމަ، އެކަމެއް އިޞްލާޙް ސާފުކޮށްދިނުމަށް؛
- ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަނގައި އުފެދުނު ނުވަތަ އަރަން ކުރިމަތިވި ކަންކަމާބެހޭގޮތުން އިޞްލާޙް ސުވާލުކުރުމަށް؛
- ކްރޮސް-އެގްޒެމިނޭޝަނގައި ހެއްކަކު ދިން ޖަވާބަކާބެހޭ ގޮތުން އިޞްލާޙް ސުވާލުކުރުމަށް.

ރެޔިބަރޯ ގޫގ ރެރެސިރަސް ދުސޫތޫބަރް

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު ނިންމުން

މާއްދާ 93

(ހ) ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ނެގޭ މީހުންގެ ގޮތުގައި ވަކި
ބަޔަކު ހުށަހަޅަން އެ މައްސަލާގައި ހިމެނޭ ޒަބްތުކުރަން ބޭނުންވާނަމަ، އެކަން، ދަޢުވާ
ހުށަހަޅާފިނަމަ، ނުވަތަ ދަޢުވާއަށް ފުރަތަމަ ޖަވާބުދާރީވާނީ ދަޢުވާކުރާފަރާތުންނެވެ.

(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަގުތު ފާއިތުވުމަށްފަހު، ހެކިބަސް ނެގޭ މީހުން
ހުށަހެޅޭމީހުން، މައްސަލާގައި ގުޅޭ ގޮތަކަށް ބަލާފައިވާކަމުގައި، ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުވާނަމަ
ގޮތަކަށް، އެއްވެސް ގޮތަކަށް ހުރަސްނާޅާ މައްސަލައިގެ އަސްލާ ގުޅުންހުރި ކަމަކަށްވެފައި،
އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅައިދީ، މައްސަލައާގުޅުންހުރި ގޮތުން ނިންމުމަށް ސުވާލުކޮށްގައި
ވާގޮތަށްވާން އަސާސީ ކަމެއް ކަމުގައި ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވިއްޖެނަމަ، އެ ފުރުޞަތު ދޭންވާނީ ކޮޅިން
ތިރީ ބަޔާންކޮށްފައި އެކަމަށެވެ.

ރާޖިޢުވާ ހެކިން ހިންގުން

މާއްދާ 93

- ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ރާޖިޢުވުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 146 ވަނަ މާއްދާގައި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ޚަސްމުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ ހެކި ފިޔަވައި **އެހެން އެއްވެސް ހެއްކެއް ފަނޑިޔާރު ޤަބޫލުކޮށްގެން ނުވާނެ** ކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވޭ.
- އަދި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (32/2021) ގެ 174 ވަނަ މާއްދާގެ (ކ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، **އެ މާއްދާގެ ދަށުން ފޯރުކޮށްދީފައި ނުވާ އެއްވެސް ހެއްކަކަށް ޝަރީޢަތުގައި ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ނުވާނެ** ކަމަށް.

ހެކީންގެ ހުވާ

މާއްދާ 94

ހެކިބަސްދޭ މީހާއަކީ މުސްލިމެއް ކަމުގައިވާނަމަ، އޭނާގެ ހެކިބަސް ނަގަންވާނީ މާތްالله ގަންދީ ހުވާކުރުމަށްފަހުގައެވެ.

"އަހުރެން (މިހާގެ ނަން) “ކޯޓުގެ ނަން” ގައި ހިނގަމުންދާ މި މައްސަލައިގައި، މި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އަހުރެންނާ ކުރެވޭ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދިނުމުގައާއި އަހުރެން ބުނާ ކޮންމެ ބަހެއް ބުނުމުގައި ތެދު ބުނުމަށާއި، ޙަޤީޤަތާ ޚިލާފަށް އެއްވެސް ބަހެއް ނުބުނުމަށް، މާތްالله ގަންދީ ހުވާކުރަމެވެ."

ޣައިރު މުސްލިމެއްކަމުގައިވާނަމަ، ހުވާކުރުމުގެ ބަދަލުގައި އޭނާ ޖައްވައި ސޮއިކުރުވާނީ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަހުދުގައެވެ.

“އަހުރެން، (މިހާގެ ނަން) (ކޯޓުގެ ނަން) ގައި ހިނގަމުންދާ، މި މައްސަލައިގައި، މި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އަހުރެންނާ ކުރެވޭ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދިނުމުގައާއި އަހުރެން ބުނާ ކޮންމެ ބަހެއް ބުނުމުގައި ތެދު ބުނުމަށާއި، ޙަޤީޤަތާ ޚިލާފަށް އެއްވެސް ބަހެއް ނުބުނުމަށް އަހުދުވެ، އިޤްރާރުވަމެވެ.”

ތަރުޖަމާނު

95 މާއްދާ

ތަރުޖަމާނަކު ހަމަޖެއްސުމުގައި ބަލަންޖެހޭނީ ހެކިވެރިޔާ ދައްކާ ވާހަކަ ފަހުމުވާ އަދި ޝަރީޢަތުން ދޭ
އިޝާރާތުގެބަހާއި، ޝަރީޢަތުގައި ބަހަކީ ދެއްކޭ ތަރުޖަމާނުގެ ހަމަޖެއްސުމެވެ.

"އަހުރެން، (މީހާގެ ނަން) "ކޯޓުގެ ނަން" ގައި ހިނގަމުންދާ މި މައްސަލައިގައި، މި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި
ތަރުޖަމާނެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން މަސައްކަތްކުރުމުގައި، އެއްވެސް އުނިއިތުރެއް ނުވަތަ ފޮރުވުމެއް ނެތި، އަހުރެންގެ
ކުޅަދާނަކަން ތަންދިން އެންމެ ފުރިހަމައަށް ބަހުން ކޮށް ތަރުޖަމާގެ ބަހަށް ތަރުޖަމާކޮށްދޭނޭކަމަށް،
އިލާހުގެ ނަމުގައި ހުވާކުރަމެވެ".

95 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) – އަނގަބަހުން ދޭ ހެކިބަހުގައި ކޯޓު ވާހަކަ ދައްކާ ބަސް ނުވަތަ ބަހުރުވަ /
އިޝާރާތުންނަކީ ދައްކާ އިޝާރާތް.

ސުވާލުކުރުމުގެ އުސޫލުތައް ކަނޑައެޅުން

މާއްދާ 96

ހެކިބަސް ނެގުމުގައި ދިމާވާ އަންނަނިވި ކަންކަމާ ގުޅިގެން ޤާނޫނެއް ކަމަށް ކޯޓަން ފެންނަ އިރުޝާދު ދެވިދާނެ؛

(1) ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ސުވާލުކުރަންވީ ގޮތް؛

(2) ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ސުވާލުކުރުމުގައި ލިޔުމީ ހެކި ހުށަހަޅާނެ ގޮތް؛

(3) ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ސުވާލުކުރުމުގައި މާއްދީ ހެކި ހުށަހަޅާނެ ގޮތް؛

(4) ހެކިބަސް ދޭ މީހުން އެކި ފަރާތްތަކުން ސުވާލުކުރަންވީ ތަރުތީބު؛

(5) ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ސުވާލުކުރުމުގައި އެކި ފަރާތްތަކަށް ފުރުޞަތު ލިބޭނެ ގޮތް؛

(6) ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ސުވާލުކުރުމުގައި މިނޫން އަމަލުކުރާ ގޮތް ނުވަތަ ސުލޫކު ބަހައްޓާ ގޮތް.

ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި އެ ކަންކަމާ ގުޅިގެން އެކަންކަން ބަޔާންކޮށްފައި ހުންނާނެއެވެ.

ސުވާލުކުރުމުގެ އުސޫލުތައް ކަނޑައެޅުން

މާއްދާ 96

ދާއިރާ: މި ޤާނޫނުގައި ވަކި ގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ބާވަތުގައި، މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލަކަށް އެންމެ ފުރިހަމަގޮތުގައި ޢަމަލުކުރުމަށްޓަކައި، ކޯޓުން ވަކި ގޮތަކަށް ކަނޑައެޅުން މުހިންމުކަމަށް ކޯޓަށް ފެންނަ ބާވަތްތަކުގައެވެ.

- ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 101 ވަނަ މާއްދާގައި ސުވާލުކުރެވިދާނެ ގޮތާއި ޖަވާބުދެވިދާނެ ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.
- ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 104-108 ވަނަ މާއްދާއާ ހަމައަށް ހެކިބަސް ނެގުމުގައި ޢަމަލު ކުރާނެ މަރަޙަލަށް ކަނޑައަޅައިދީފައިވެއެވެ
- އޭގެ ތެރެއިން ކްރޮސް-އެގްޒަމިނޭޝަނާ ގުޅޭ އުސޫލަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 147 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުވެސްވެއެވެ.

ސުވާލުކުރުމުގެ އުސޫލުތައް ކަނޑައެޅުން...

- ހަމައެހެންމެ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 202 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އެ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ހެކިން ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ ގޮތުން ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން އެ ހެކިންނާ ސުވާލުކުރާއިރު، ސުވާލުކުރެވޭނީ އެ ހެކިން ދިން ހެކިބަހުގައި ހިމެނުނު ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން އެކަނި ކަމަށެވެ.

- މީގެ އިތުރުން ސިއްރު ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނެގުމާ ގުޅޭގޮތުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 149-2 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ސިއްރުން ހެކިބަސްދޭ މީހާއަކީ ކާކުކަން އެނގިދާނެފަދަ ގޮތަކަށް އެ ހެއްކަކާ އެއްވެސް ސުވާލެއް ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ފަނޑިޔާރު ދީގެން ނުވާނެ ކަމަށެވެ.

ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުގެ ހިމާޔަތް

މާއްދާ 102

- ޖިސްމާނީ ނުވަތަ ނަފްސާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއްގެ ސަބަބުން ރަނގަޅަށް މުއާމަލާތު ނުކުރެވޭ ފަރާތެއްނަމަ، އެކަހެރިކޮށްނުވާ ވަސީލަތެއް ބޭނުންކޮށްގެން ހިމާޔަތް ދިނުމަށް ކޯޓަށް ހުށަ ހެޅިދާނެއެވެ.
- އެ ވަސީލަތަކީ އެކަމަށް ކޮންމެހެން ބޭނުންވާ ހަދި އިތުބާރުކުރެވޭ ވަސީލަތަކަށްވާންވާނެއެވެ.
- މި ފަދަ ފަރާތްތަކާ ސުވާލު ކުރެވޭނީ ގާތުގައި އެ ފަރާތްތަކުގެ ހިމާޔަތް ނުވެގެން ހަމަތަ ކުރާނެ ގޮތެއް އިންތިޒާމު ފަހިކޮށް ދެވިދާނެއެވެ.

ހެކިން ހާޒިރުކުރުން

މާއްދާ 112

(ހ) މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ކޯޓަށް ހާޒިރުވެ ހެކިބަސް ދޭނީ، އެމީހުންނަކީ ހެކިބަސް ދޭނެ މީހުންނަކަށް، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށް، ކޯޓުގައި އެދުމުން، ކަމާ ގުޅޭގޮތުން ކޯޓުން ކުރާ އަމުރެއްގެ ދަށުން އެމީހަކު ކޯޓަށް ހާޒިރުކޮށްދެންނެވެ.

(ށ) ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމުގައި ކޯޓުން އަމަލުކުރާނީ، ޖިނާއީ އިޖްރާއަތުގެ ނުވަތަ މަދަނީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.

- ސިއްރު ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނެގުމުގައި އަމަލުކުރާނީ ޖިނާއީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިޖްރާއަތާ އެއްގޮތަށެވެ.

އަދުލާ ނުޖެހި ހެކިން ގާބިލުކުރުން

މާއްދާ 113

- މަސްއަލައިގައި ހިމެނޭ ދަރަޖައާއި ގުޅޭ / މަސްއަލަ އަޑުއެހުމުގެ ބޭނުމަށް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ހާޒިރުވުމަށް އަމުރު ކޮށްފައިވާ ހެކިވެރިޔާ ގޮތުގައި ހާޒިރުވުމަށް ހެކިވެރިޔާ ދޫކޮށްފައިވާ ނަމަ، ނުވަތަ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ހެކިވެރިޔާ ދޫކޮށްފައިވާ ނަމަ، ނުވަތަ ހެކިވެރިޔާ ދޫކޮށްފައިވާ ނަމައެވެ.

- ހެކިވެރިޔާ ނުފެނިއްޖެނަމަ، އަދާލަތު ކޯޓުން ގާބިލު ހެކިވެރިޔާ ނުކުތް ބާރުގައި އެފަދަ ހެކިވެރިޔާ ސާބިތުވާނެ އެފަދަ ހެކިވެރިޔާ ސާބިތުކޮށް ގާބިލު ޤަބޫލުކުރެވިދާނެއެވެ.

ހެކީންގެ އަދަދު

މާއްދާ 141

ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ވަކި އަދަދަކަށް ބޭނުންވާނެ ކަމަށް އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލެއްގައި ކަނޑައެޅިފައިވާނަމަ، އެކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް އެ އަދަދަށް ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ބޭނުންވާނެއެވެ.

އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަސް (ދ. 142)

ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް ވަކި އަދަދަކަށް ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަސް ބޭނުންވާނެ ކަމަށް ނުވަތަ ވަކި އަދަދަކަށް އަންހެނުންގެ ހެކިބަސް ބޭނުންވާނެ ކަމަށް އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލެއްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، އެކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް އެ އަދަދަކަށް ފިރިހެނުންގެ ނުވަތަ އަންހެނުންގެ ހެކިބަސް ބޭނުންވާނެއެވެ. އެނޫން ޙާލަތްތަކުގައި، ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުންގެ ހެކިބަސް ހަމަހަމަވާނެއެވެ.

ފަންނީމުސްތިޝާރުންގެ ހެކިބަސް (ދ. 143)

މުސްތިޝާރެއްގެ ދައްކަން ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް ފަންނީ މުސްތިޝާރެއްގެ ހެކިބަސް ހުށަހަޅާނަމަ ކަމަށް އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލެއްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ބަޔާންކޮށްދީފައި ފިޤުހުގައި އެނޫން ކަންކަމުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައި، ފަންނީ މުސްތިޝާރެއްގެ ހެކިބަސް މުސްތިޝާރެއްގެ ހެކިބަހާ ހަމަހަމަވާނެއެވެ.

ތަހުގީގު އިދާރާގެ އޮފީސަރުން

މާއްދާ 109

ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ކުރިން ދީފައިވާ ބަޔާނަކާ ގުޅޭގޮތުން، އޭނާ ކުރިން ލިޔުމުން ދީފައިވާ ބަޔާން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބެލުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދެވި، އެ ބަޔާނާ ގުޅިގެން ހެކިބަސް އަދާކުރެވިދާނެއެވެ.

ތިން ކަމެއް ފުރިހަމަވެފައިވާނަމަ؛

(1) އޭނާގެ ހެކިބަސް ދިނުމާ ބަޔާނަކީ، އެ ބަޔާނުގައިވާ ހާދިސާއެއް ހިނގައިދިޔަ ވަގުތު ނުވަތަ އެއާވިދިގެން ގާތް ވަގުތެއްގައި ތާޒާކޮށްހުރިއިރު، އޭނާ ލިޔުމުން ދީފައިވާ ބަޔާނަކަށްވުން؛

(2) އެ ބަޔާނުގައި އޭނާ ސޮއިކޮށްފައިވުން؛

(3) ކޯޓުގެ ތަހުގީގުކަމާ ދިމާއަށް އެ ލިޔުމުގެ ކޮޕީއެއް ދީފައިވުން.

s.33 of New South Wales' Evidence Act 1995

(1) Despite section 32, in any criminal proceeding, a police officer may give evidence in chief for the prosecution by reading or being led through a written statement previously made by the police officer.

(2) Evidence may not be so given unless—

(a) the statement was made by the police officer **at the time** of or **soon after the occurrence** of the events to which it refers, and

(b) the police officer **signed the statement** when it was made, and

(c) **a copy of the statement had been given to the person charged** or to his or her Australian legal practitioner or legal counsel a reasonable time before the hearing of the evidence for the prosecution.

(3) A reference in this section to a police officer includes a reference to a person who, at the time the statement concerned was made, was a police officer

ދަސްވަރީ ކޮބާ؟

Chisari v Regina (no 2) (2006) NSWCCA 325 at 28

"It is apparent that the provision exists to recognize the reality that police officers frequently are required to testify long after events have occurred and that in the intervening period, they may be likely to have been involved in a multiplicity of incidents about which they may also be required at some future time to testify. A practice of reciting statements which have been learned by heart – a recognized past practice – represented more a test of recall of the recitation than a recall of events and s 33 provides a transparent practice of evidencing matters which would be fresh in the memory at the time of making the statement."

މި މައްސަލައިގައި ތަހުގީގުކުރާ އޮފިސަރުންނަށް ބަޔާން ބުނުމަށްބަލައި ފުރުސަތު ދިނުމުގެ ހިކުމަތަކީ ކޯޓުން އަޑުއަހާފައިވާތީ. އެގޮތުން، ފުލުހުންނަށް ތަފާތު އެކި މައްސަލަތައް ތަހުގީގު ކުރުމުގައި ބައިވެރިވެ، އެއިން ކޮންމެ މައްސަލައެއްގައި ކޮންމެވެސް ދުވަހަކުން ހެކިބަސް އަދި ކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ވިސްނާކަމުގައިވެފައި، މިގޮތް އަމަލު ކުރަމުން އަންނަ އުސޫލަކީ ބަޔާން ހިތުދަސްކޮށްގެން ގަބޫލުކުރެވޭ ވަޒަންކުރުމާ އެއްޗެއްގެ މަސައްކަތެއް ކަމަށްވުމުން، ހެޔޮ ބަދަލުގައި ސެކްޝަން 33 ގެ ދަށުން ޝަފާފުއްޔަތުގެ މަގުފުރުގައި ބަޔާން ބުނުމުގެ ފުރުސަތު ދިނުމުން، މައްސަލައިގެ ހާދިސާ ހަނދާންގައި ތާޒާކޮށް ހުރި ވަގުތު ދީފައިވާ ބަޔާންގައިވާ ގޮތަށް ހެކިބަސް ދެވިގެންދެއެވެ.

<u>މަޤްސަދަކީ ކޮބާ؟...</u>

Orchard v Spooner (1992) 28 NSWLR 114 at 116

"In other words, it avoids the need for Police officers to cram for their day in court and recognizes that a contemporaneously prepared statement is likely more accurate than a Police officer's memory."

- ތަހުގީގު އޮފިސަރ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ހެކިބަސް ދިނުމަށްޓަކައި މައްސަލައިގެ ޔަގީންކަން ދީފައިވާ ބަޔާނުގައިވާ ހުރިހާ ކަމެއް ބޮލުގައި ބަހައްޓަން ޖެހުމުގެ ބަކުޗީފު އުފުލަންނުޖެހުން.
- އަދި، ހާދިސާ ހިނގިތާ ކައިރިގައި ދީފައިވާ ބަޔާން accurate ވުމުގެ ފުރުސަތު ބޮޑުވާނެކަން.

މަޢްސަލަޔާ ކޮބާ؟...

- ހުއްޓާބާ ބަލި ދިރާސާކުރި ޢައްޔިތުންގެ މަޑިފުށީގެ ކުރިޖެހި ބޭސްފަރުމާ ދަރުސުގައި ޚާދިޖަގައި ވާހަކައަކީ ބަޔާނެއް، ނިޔަ ސަލާމް ތަޢުލީމުގެ ކުޅިވަރުން އެ މާއްދާގެ މަސްސަލަގެ ޚިޔާލުގައި ބަޔާނެއް ހަރުގަމް އެ ކުރިޖެހި ޖެހިބަރުންތަކުގެ ގަވާއިދުތަކަށް ދުރަކުރެއްވި.
- މި ބަލި ދިރާސާކުރުމުގެ ތަކެތިގައި، ޖެހި ބޭސްފަރުމާ ކުރިޖެހި 32 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގައި ހިމާލު ފާޅުކުރި އެއް ޖެހިބަރަކު ވަނީ ފުރުޞަތު ޖިނަ އަދަދުއްގެ ސިޔާސަތަކާ ދާއިރު، އެ ބައްޔަށްޓަކައި ނުބައިގައި ހުރިބަސް ނުދެވޭތަކަށް ޗާޕަކުރެވޭގޮތް.

މަޤްޞަދަކީ ކޮބާ؟...

ޝަރުޠުތަކުގެ ތެރެއިން:

109 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) (1) – ޤާނޫނުގެ ހިލާފަށް ބިނާވާ ބަޔާނަކީ، އެ ބަޔާނުގައިވާ ޙާދިސާތައް ހިނގައިދިޔަ ވަގުތު ނުވަތަ އެއާވިދިގެން ހުރި ވަގުތުތަކާއި ގުޅިގެންވާނީސް، އޭނާ ޝިކުރުން ދިރާސާގައިވާ ބަޔާނަކަށްވުން؛

'ޙާދިސާތައް ހިނގައިދިޔަ ވަގުތު ނުވަތަ އެއާވިދިގެން ހުރި ވަގުތުތަކާއި ގުޅިގެންވާނީސް' އަކީ ކޮބާ؟

ހާދިސާތައް ހިނގައިދިޔަ ވަގުތު ނުވަތަ އެއާވިދިގެން މާގިނަ ވަގުތުތަކެއް ފާއިތުވުމުންވެސް، އަދި ކޮބާ؟

Orchard v Spooner (1992) 28 NSWLR 114

“It is a question of fact for the court hearing a matter to determine whether a witness’s statement falls within indefinite time restrains referred to in the subsection.”

“While as I have said ultimately it is a question of fact for the tribunal to determine it seems to me that the subsection **contemplates days rather than weeks as being the permissible time** which is allowed to elapsed in order to allow a statement to be read in accordance with the section.”

މި މައްސަލައިގައި ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، މި މުއްދަތު ދުވަސްތަކަކަށް ކޮށްފު މައްސަލައެއްގެ ވާގިއާތަކަން ބަޔާންދޭފަރާތަކަމަށާއި، ހުށަހަ ކުރެވޭ ވަގުތުގެ ގޮތުގައި އެ ޝަހާދަތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަފްތާތަކަކަށް ނޫންކަމަށާއި، ދުވަސްތަކަށްކަމަށެވެ.

ހާދިސާތައް ހިނގައިދިޔަ ވަގުތު ނުވަތަ އެއާވިދިގެން މާގިނަ ވަގުތުތަކެއް ފާއިތުވުމުންވިޔަސް! އަދި ކޮބާ؟...

R v Van Beelen (1972) 6 SASR 537

"In my opinion the **real test** **is freshness of memory** as a question of fact and **not the relationship in time**, except that shortness of time makes it easier to accept the witness' assertion that the facts were fresh and length of time more difficult – and **a great length of time would undoubtedly lead any court to reject the evidence** claiming that the events were fresh in the memory of the witness at the time of making the memorandum."

"The statement of Sergeant Spooner being **made that day after the events would plainly enough fall within the ambit of the section**. The statement of Constable George being made **six weeks after the events in my view if I were determining the matter as a question of fact would not**."

އަސްލު ޓެސްޓަކީ ހަދާންތެރިކަމުގެ ތާޒާކަން ބަލަންޖެހޭ ކަމަކީ ހަޤީޤަތުން އެކަމުގެ ވަގުތާއި ގުޅުމެއް ނޫން ކަމަށް ބާރުއަޅުއްވާ. ބަލާނެ ދިން ވަގުތާ ހާދިސާ ހިނގައިދިޔަ ވަގުތާ ދުރުދުރުކަމާ ހަމައެކަނި ބަލަންޖެހޭކަމެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް، ގިނަ ވަގުތުތަކެއް ފާއިތުވެފައިވާނަމަ، އެކަން ޤަބޫލުކުރަން ހާދިސާ އެ ފެނުމެއްގެ ހަދާންތެރިކަމުގައި ބަލަހައްޓާށެވެ.

މި މައްސަލައިގައި ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ސާޖަންޓް ސްޕޫނަރު، ހާދިސާ ހިނގި ދުވަހު ލިޔެފައިވާ ބަޔާން މި މާއްދާގެ ތެރެއަށް ވަދެގެންދާ ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް ކޮންސްޓަބަލް ޖޯޖް، ހާދިސާ ހިނގައިދިޔަތާ ހަ ހަފްތާ ފަހުން ލިޔެފައިވާ ބަޔާން މި މާއްދާގެ ތެރެއަށް ނުވަދޭނެ ކަމަށެވެ.

ހެކިބަސް ނެގުމުގެ މަރުހަލާތައް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

އެގްޒަމިނޭޝަން (މ. 98)	ކްރޮސް-އެގްޒަމިނޭޝަން (މ. 99)	ރީ-އެގްޒަމިނޭޝަން (މ. 100)
ހެކިވެރިޔާ ހާޒިރުކުރި ފަރާތުން ދަޢުވާއާ ފުރިހަމަކޮށް ހެދު ކަންކަމުގައި ހެކިބަސް ދިނުމަށް ފުރުޞަތުދިނުމުގެ މަރުހަލާ	އެގްޒަމިނޭޝަން މަރުހަލާގައި ދިން ހެކިބަހުގެ ތެދުވެރިކަން ހޯދުމަށްޓަކައި ނުވަތަ ދިފާޢު ނުވަތަ ދަޢުވާއަށް ސުވާލު ކުރުމަށްޓަކައި ހެކިވެރިޔާ ހާޒިރުކުރި ފަރާތް ނޫން އަނެއް ފަރާތުން ފުރުޞަތުދިނުމުގެ މަރުހަލާ	ކްރޮސް-އެގްޒަމިނޭޝަންގައި ދިން ޖަވާބުތަކުގެ ސައްހަކަން ހެކިވެރިޔާ ހާޒިރުކުރި ފަރާތުން ކަށަވަރުކޮށް ދިނުމަށް ނުވަތަ ސުވާލު އުފެދި ކަމެއް އޮތް ނަމަ އެކަން އިސްލާހުކޮށް ސާފުކުރުމަށް ހެކިވެރިޔާ ހާޒިރުކުރި ފަރާތުން ފުރުޞަތުދިނުމުގެ މަރުހަލާ
ހެކިވެރިޔާ ހާޒިރުކުރި ފަރާތާ ދެކޮޅަށް ހެކިބަސް ދިނުމަށް، އައްސަބަބުތަކުން ނުދީ ހުއްޓުމުގެ ޒަރޫރީ ކަނޑައަޅައިދިނުމުގެ ކޯޓުގައި އޮތޯރިޓީ (މ. 105)	ސުވާލުކުރެވޭނީ އެގްޒަމިނޭޝަން މަރުހަލާގައި ދިން ހެކިބަހުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން އެކަނި (މ. 99 (ހ))	ސުވާލުކުރެވޭނީ ކްރޮސް-އެގްޒަމިނޭޝަން މަރުހަލާގައި ދިން ހެކިބަހާ ބެހޭގޮތުން އެކަނި (މ. 106)
އަސާސީ ބަޔާނުގައި ލީޑިންގ ސުވާލު ނުކުރެވޭނެ. ނަމަވެސް ވަކި ބަޔާންތަކަކާއި ގުޅޭ ކަންތައްތަކާ އެކު ލީޑިންގ ސުވާލުކުރެވޭނެ (މ. 104)	ކޯޓުން މަނާނުކުރާހާ ހިނދަކު ލީޑިންގ ސުވާލުކުރެވޭނެ (މ. 108)	އަސާސީ ބަޔާނުގައި ލީޑިންގ ސުވާލު ނުކުރެވޭނެ. ނަމަވެސް އައްސަބަބުތަކުން ނުދީ ހުއްޓުމާ ގުޅޭ ކަންތައްތަކާ އެކު ލީޑިންގ ސުވާލުކުރެވޭނެ (މ. 104)

އެގްޒަމިނޭޝަން މަރުހަލާގައި ކޯޓުގެ ހުއްދައާއެކު ލީޑިންގ ސުވާލުކުރެވޭނޭ ހާލަތްތައް (މ. 105)

ހެކިވެރިޔާ ހާޒިރުކުރި ފަރާތާ ދެކޮޅަށް ހެކިބަސް ދިނުން	ކަމާ ގުޅޭ އަސާސީ ބަޔާނާއި ބެލެވުމަކަށް ދިނުމުގައި ފާސްކޮށް ނުވަތަ ތިން ނިޔަލުގައި ހެކިބަސް ދިނުމުގައި ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތް ނުވަތަ އިސްލާހުކުރުމަށް ކޯޓުން ފުރުޞަތު	ހެކިބަސް ދީ ކަމެއްގައި ދިމާވާ ދީ ފަރާތެއް ބޭނުން

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ
އޮފީސް

ޝުކުރިއްޔާ!